

KASTELEN- & ABDIENJAAR 2024

Erfgoedparels

in het Brugse Ommeland

Brugge is een fantastische stad. Maar zoveel méér. In het omringende groene Brugse Ommeland vind je oerbossen, 108 kastelen, abdijen, pluktuinen en dorpjes waar de tijd lijkt stil te staan en ontelbaar veel ooievaars nestelen op schoorstenen. Zins online coördinator Petra Schouten (1971) gaat op avontuur op dit verrassende Vlaamse platteland.

Slot van Male in Sint Kruis

In een Jaguar uit 1961 toer ik geheel in stijl door het Brugse Ommeland

Uitzicht over Damme

Chauffeur Niels

Zalig, de deur wordt voor me opengehouden. Ik mag plaatsnemen achter in een Jaguar, een MK2 uit 1961. Om geheel in stijl door het Brugse Ommeland te toeren. Mijn chauffeur deze middag is Niels Declercq van Rouler Retro, die zijn liefde voor oldtimers combineert met een passie voor geschiedenis. Hij start de bak en daar gaan we. Waanzinnig mooi en vooral groen landschap zoeft aan me voorbij. De slingerende Krinkeldijk is geliefd bij wielrenners en volgens Niels een van de mooiste wegen uit de streek. Daarachter gloeien de weilanden met loeiende koeien, vochtige weiden en hooilanden met knotwilgen en populieren, en strakke kanalen.

Paradijs voor ooievaars

Onze eerste stop is Damme. In de Middeleeuwen een van de belangrijke voorhavens van Hanzestad Brugge, tot de Zwingeuil verzandde en de havens verdwenen. “In verhouding telt het dorp veel monumenten,” zegt Niels wanneer hij zijn oldtimer parkeert in de Kerkstraat. “Het gotische stadhuis, de grote kerk in Scheldegotiek, de Schellemolen, het 13de-eeuwse Sint-Janshospitaal – waar arme vreemdelingen werden opgevangen, de oude polderhoeves en de deels gerestaureerde stadswallen. Wil je Damme volledig ontdekken, dan ben je enkele uren zoet.” Wij bekijken het dorp en de Vlaamse polders vanaf 43 meter hoogte: op het platte dak van de Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk. Voor drie euro kopen we een toegangskaartje bij de 84-jarige Roland Etienne. Al veertig jaar zit de torenwachter én vader van de aartsbisschop van Teheran aan een tafeltje voor de toegang. De oude baas neemt zijn werk behoorlijk serieus. Maar wie het lief vraagt, krijgt zijn verrekijker mee. Na een flinke klim worden we getrakteerd op het sterzicht, de verdedigingsgordel in de vorm van een zevenster, tijdens de Tachtigjarige Oorlog door de Spanjaarden aangelegd. Ook wijst Niels alle monumenten aan en De Lamme

Goedzak, een nostalgische rivierboot, die heen- en terugvaart tussen het centrum van Brugge en Damme. Maar door mijn geleende verrekijker zie ik nóg iets, dat me enorm verbaast: op bijna elke schoorsteen in het wonderlijke dorp – en dat zijn er aardig wat – woont een ooievaarsfamilie.

De wijkburgemeester van Oostkerke

Op naar Oostkerke, volgens Niels in de jaren 70 uitgeroepen tot mooiste dorp van West-Vlaanderen. Nog zo’n plek waar het ritme van het leven vertraagt, denk ik wanneer we de hoofdstraat inrijden. Wit gepleisterde gevels en een kerk zonder toren worden omringd door het uitgestrekte polderlandschap. De mensen hier leven echt met de seizoenen. Niels parkeert voor de Sint-Quintinuskerk. Deze is gebouwd op een terp en diende duizend jaar geleden als vuurtoren voor de schippers. We worden hartelijk verwelkomd door de man die ons vandaag gaat rondleiden. Markante kop, volle baard, één bruine en een grijze wenkbrauw, net overhemd, korte broek en bergschoenen. Duidelijk van adel. Om zijn hals draagt de man die zich voorstelt als Robert van der Elst een koord met een enorme sleutel. Zou die van zijn kasteel zijn?

Robert blijkt inderdaad een telg uit een adellijke familie, maar liever noemt de diplomaat en kasteelheer zichzelf ‘wijkburgemeester van Oostkerke’. Via een schilderachtig groen laantje met knotwilgen bereiken we de oprijlaan van zijn domein. “De geschiedenis van Kasteel van Oostkerke gaat terug tot de 11de eeuw. Oorlogen, branden, overstromingen, niets bleef het domein bespaard. Het kwam in 1938 in bezit van mijn familie, toen mijn opa – baron Joseph van der Elst – het kasteel kocht en liet renoveren.” Robert doet de sleutel af en steekt hem, inderdaad, in het slot van de metershoge houten poort. De tuinen van het kasteel worden – in tegenstelling tot het kasteel zelf – een paar keer ►

Van links naar rechts: De Damse Vaart verbindt Brugge met het Nederlandse grensstadje Sluis • Baron Robert van der Elst op zijn landgoed • De stompe toren van Oostkerke deed in de middeleeuwen dienst als vuurtoren • De vele ooievaars in Damme • De torenwachter van Damme • De tuinen van Kasteel van Oostkerke zijn enkele keren per jaar geopend voor publiek

Kunstroute in Lissewege

Kasteel van Loppem

Fietsgids Frank

per jaar voor het publiek opengesteld. We volgen de fundamente van de oude muren en maken een rondje langs borders, de moes-tuin, de Mariatuin en de rozentuin. Robert spreekt vijf talen vloeiend. En hij is belezen, dat blijkt wel tijdens de rondleiding. Van elke roos, struik of boom kent de kasteelheer naam, toenaam en geschiedenis. “Door overstromingen in de Tweede Wereldoorlog werden de tuinen grotendeels vernield. In 1946 gaf mijn opa de internationaal bekende Nederlandse tuinarchitect Mien Ruys opdracht tot herinrichten. Maar ook mijn oma – een geboren Engelse – van wie ik mijn groene vingers heb geërfd, heeft haar stempel gedrukt,” besluit Robert en in zijn stem klinkt een zweem van trots.

Cava met een kasteelheer

Na een uur staan we weer op het terras. “Glaasje cava?” vraagt de baron. Nou! De kasteelheer, mijn chauffeur en ik toasten op een prachtige dag; ik voel me bijna een jonk-vrouw. Aan de rand van de slotgracht nemen we afscheid. “Vergeet je niet te stoppen bij de virtual-realitypaal aan de rand van het dorp?” zegt Robert tegen Niels. En tegen mij:

“Wanneer je door de kijker loert, kom je vanuit het huidige landschap virtueel in de bruisen-de middeleeuwse havensteden terecht.” We sluiten de dag wederom in stijl af, op het terras van het indrukwekkende Kasteel Ryckvelde met een oneindig lange oprijlaan dwars door het gelijknamige oerbos. Het kasteel ligt op maar twintig minuten lopen van Hotel Lodewijk Van Male, waar ik logeer en dat ook op z’n minst een landhuis is. Terwijl ik smul van in trappistenbier gegaard stoofvlees, Vlaamse frieten en ‘groentjes’ vertelt Niels dat elke erfgoedparel in het Brugse Ommeland een bijzondere geschiede-nis kent, maar dat weinig kastelen kunnen stellen dat ze dienden om de geschiedenis van Europa mede vorm te geven. In de jaren 50 richtte pater Karel Verleye hier het Europacollege op. Het Europees Vormings-centrum ‘begeesterde’ tienduizenden jongeren met het Europese gedachtengoed, onder wie veel prominente politici.

Over de Vlaamse kasseien door kasteelbossen

Dag twee staat in het teken van fietsen. Het startpunt is gastronomisch restaurant

’t Oosthof in Snellegem, aan de rand van de beroemde kasteelbossen. Met recht een erfgoedparel, want in deze hoeve deden de ridders van Rode – partners van de graaf van Vlaanderen – zich al in het jaar 941 te goed aan rijke tafels. Ik heb afgesproken met Frank Lappere (1955) – sinds zijn pensioen fiets- en wandelgids. De zon schijnt fel aan een strakblauwe hemel. “Perfect fietsdagje,” zegt Frank, wanneer we samen aan de koffie zitten op het terras van ’t Oosthof. “Ik heb een mooie route voor ons uitgestippeld, zo’n vijftientig kilometer. Voor jou heb ik een e-bike geregeld, mijn benen zorgen zelf voor paardenkracht.” Hij grinnikt. “Kijk, hier liggen de beroemde kasteelbossen, op enkele kilometers ten zuidwesten van Brugge. We stoppen bij verschillende domeinen en lunchen in de buurt van de Sint-Andriesabdij in Zevenkerken.” Frank wijst ze aan op de uitgevouwen kaart.

“In de middeleeuwen moest je voor het donker binnen de muren van Brugge zijn,” zegt Frank wanneer we een halfuur later door een prachtig beukenbos fietsen. “Niet alleen beren vormden een gevaar, er waren ook struikrovers actief.” In de 18de eeuw groeide Brugge uit z’n voegen. Om de drukte te ontvluchten, lieten steeds meer edellieden en rijke handelaren hier zomerpaleizen bouwen en veranderden de bossen in een speeltuin voor de Brugse elite. Kasteel van Tillegem, Kasteel Tudor en Domein Beisbroek vormen samen de Drie Kastelen Wandelroute. “Het ene kasteel is nog imposanter dan het andere,” laat ik vallen. Waarop Frank antwoordt: “Wat heb je aan rijkdom als je er niet mee kunt pronken?”

Kasteeldomein Forreist in Sint-Michiels werd in 1808 gebouwd in opdracht van Anselme de Peellaert, kamerheer van Napoleon Bonaparte. De naastgelegen omwalde hoeve uit 1519 kreeg in die tijd de Egyptische zuilen met lotusbloemen en een toegangspoort met twee torens, gemodelleerd naar een tempel van Isis. “Zo paste het bij het nieuwe kasteel in empirestijl,” legt Frank uit. Hij zet zijn fiets op slot. “Kom, ik wil je de pluktuin laten zien.” Op het pad lopen we Charlotte de Loof

tegen het lijf. “Is de tuin vandaag open?” vraagt Frank. “Maar natuurlijk,” antwoordt ze. “Iedereen is welkom van zonsopgang tot zonsondergang. Wacht. Ik loop met liefde even met jullie mee.”

Tietje Belgisch Blond

We krijgen niet alleen een rondleiding in de pluktuin vol kleurige dahlia’s, Charlotte neemt ons ook mee naar de ommuurde moes-tuin en fruitgaard, achter de kasteelhoeve van Marit en Pieter. Van hen huurt ze een van de bijgebouwen. Twee loopeenden begroeten ons vrolijk kwetterend. “Vorig jaar is de hoeve tot winnaar gekroond van de Onroerend Erfgoedprijs 2023. Volkomen terecht, de eigenaren hebben de afgelopen negen jaar keihard gewerkt om de vervallen hoeve in ere te herstellen, tot het leifruit in de moestuin toe,” gaat Charlotte verder. Ze plukt een rijpe perzik. “Hier, proef eens hoe sappig.” Opvallend, zoveel gastvrijheid als ik ervaar. Frank herkent het: “Dit zijn de pareltjes van mijn werk,” antwoordt hij wanneer we onderweg zijn naar het neogotische Kasteel van Loppem. Het enige kasteel in België waarvan de architectuur en het interieur volledig in hun oorspronkelijke staat zijn behouden en – niet onbelangrijk – waar je ook binnen mag kijken. De kleurrijke glas-in-loodramen, de statige trap, de kamer waar koning Albert I en koningin Elisabeth in 1918 verbleven en de indrukwekkende verzame-ling kunst van Jean en Roland van Caloen, de adellijke familie die tot 1952 op het kasteel woonde. Alles voelt als een reis door de tijd. Maar het absolute hoogtepunt zijn wat mij betreft de woonvertrekken beneden. De blauwe en de rode salon tonen het leven zoals het was in de 19de en vroege 20ste eeuw.

Door de onverwachte rondleiding in de pluktuin komen we later dan gepland aan bij Bistro Zevenkerken, op steenworp afstand van de Sint-Andriesabdij. “Lunchtijd is voor-bij maar een garnalenkroket en een pintje moet lukken,” lacht de eigenaar. We eten en drinken met smaak in de boomgaard van het zelfserviceresaurant. Om vervolgens in vliegende vaart door te trappen naar domein ►

‘Wat heb je aan rijkdom als je er niet mee kunt pronken?’

Tietje Belgisch Blond

Eten & drinken

■ Restaurant ’t Oosthof in Snellegem

De in 941 opgetrokken hoeve is sinds 1988 een van de meeste geliefde gastronomi-sche paradijzen uit de regio. *Oosthof.be*

■ Hotellerie & Restaurant De Goedendag

Tafelen en logeren in stijl in ‘het witte dorp’ Lissewege. *Degoedendag.be*

■ Restaurant Siphon in Damme

Al jaar en dag is de dagverse paling de specialiteit van het huis en komen gasten van heinde en verre om ’m te proeven. *Siphon.be*

Van links naar rechts: Rudy Meyns in zijn Heiligenmuseum in Lissewege • Kasteel Ryckevelde doet tegenwoordig dienst als hotel en restaurant • Pad naar het kasteel • Stoofvlees in trappistenbier bij Kasteel Ryckevelde • Kunst op het terrein van 17de-eeuwse Abdijhoeve Ter Doest • Hotellerie De Goedendag aan het Vaartje in Lissewege • Meer kunst bij Abdijhoeve Ter Doest

Beisbroek, onze laatste stop. Via het Planetenpad – met bijzondere sculpturen van alle planeten – bereiken we het natuurcentrum, waar ook de Volkssterrenwacht Cozmix is gevestigd. Helaas, we zijn net te laat om in de koepel het heelal te bestuderen, dus heffen we nog maar eens het glas op het terras van het naastgelegen Tearoom Koetsenhuis. De eigenaar reikt me een flesje Tietje – ja, echt! – Belgisch Blond aan, met bijpassend glas. “Die van mij staan er ook op,” grapt hij.

Kleurexplosie in het witte dorp

Na 264 treden bereik ik op mijn laatste dag in het Brugse Ommeland hijgend het platte dak van de Onze-Lieve-Vrouw-Bezoekingskerk in Lissewege. De pittige klim is het waard. Het uitzicht vanaf 49,5 meter hoogte is adembenemd. Rechts zie ik de Noordzee en badplaats Knokke. Voor me de 17de-eeuwse Abdijhoeve Ter Doest, de grootste nog bestaande cisterciënzer schuur in Europa. Links de torens in Brugge en aan mijn voeten het pittoreske witte dorp. Ik sta te mijmeren als de kerkklok begint te slaan. Opschieten, om twaalf uur heb ik afgesproken met Rudy Meyns (1963), tv-persoonlijkheid, radiomaker, auteur, zanger, gids én schaduwburgemeester van Lissewege. Zo snel als veilig wentel ik naar beneden. Lissewege is gelukkig klein, tien minuten later dan afgesproken meld ik me bij Frans Restaurant en Hotellerie De Goedendag, waar Rudy al op me staat te wachten. “Ik lunch hier graag,” zegt mijn tafelheer wanneer we aanschuiven aan een fraai gedekte tafel in het chique restaurant. “Al meer dan vijftig jaar rijden welgestelde families uit Knokke naar hier om te genieten van specialiteiten als kreeft en chateaubriand. Mijn oma woonde hier om de hoek. ‘Rudy, er staan weer een hoop mooie auto’s geparkeerd bij De Goedendag,’ zei oma vaak op zondag. Dan rende ik naar het Vaartje om me te vergapen aan al die automobielen.” Ook al woont hij inmiddels twintig jaar in Zeeuws-Vlaanderen, Rudy is een Lissewegenaar in hart en nieren. Al bijna veertig jaar zet hij zich in het seizoen actief voor ‘zijn’ dorp in. Van mei tot september

leidt hij met veel passie geïnteresseerden rond. Elke middag bakt hij appelflappen, confituren- en rijsttaart in het keukentje van zijn moeders snoepwinkel De Soete Paepe waar naast koffie en taart wel zestig soorten ouderwets snoep worden verkocht. Samen met het comité – een kleine groep vrijwilligers – bestiert Rudy ook het bezoekerscentrum én hij is de eigenaar van het Heiligenmuseum, waarvoor hij de afgelopen twintig jaar minstens tweehonderd heiligenbeelden heeft verzameld, gerestaureerd en met de hand beschilderd.

Zure smoeltrekkers

Wanneer we na de lunch door Lissewege wandelen, komen de verhalen los. “Als 12-jarig jochie zei ik tegen een vriendinnetje: ‘Lissewege is te mooi, daar moeten we meer aandacht voor zien te krijgen.’” Dus stond ik vaak bij de uitgang van de kerk waar ik aan de mensen vroeg of ze uitleg wilden over het dorp. Het leverde een leuk zakcentje op. Toen ik halverwege de twintig was, sprak ik onze burgemeester aan. Ik zei dat ik vond dat de Vlaamse volksheld Willem van Saeftinghe een standbeeld verdiende. De lekenbroeder van Abdij Ter Doest, even buiten het dorp, speelde in 1302 tijdens de Guldensporenslag een cruciale rol bij de overwinning op de Fransen. Rudy houdt even stil voor de bronzen kolos die sinds 1988 op het pleintje voor de gotische kerk staat en knikt goedkeurend. Kunst is sowieso een belangrijk onderdeel in Lissewege. “Dit jaar organiseren we voor de dertigste keer tot 15 september de Beeldenroute (Beeldenroute.be), een gratis kunstroute met maar liefst 135 beelden van honderd kunstenaars. De grootste openlucht tentoonstelling van ons land.” We lopen door naar het Heiligenmuseum, waar Rudy mij tot slot glimmend van trots zijn uit de hand gelopen hobby toont. Bijzonder, hij kent al zijn heiligenbeelden niet alleen bij naam, maar ook hun hele geschiedenis. In het snoepwinkeltje neem ik afscheid van de meest bevolgen persoon die ik ooit in mijn leven heb ontmoet. Maar niet voordat ik een grote puntzak zure smoeltrekkers bij moeders heb afgerekend. ■

Ze plukt een rijpe perzik. ‘Hier, proef eens hoe sappig’

Charlotte in de pluktuin Hoeve Forreist

Plukken maar

■ Pluktuin Hoeve Forreist

Iedereen is altijd welkom om van zonsopgang tot zons-
ondergang bloemen te plukken. De tuin organiseert ook geregeld foodworkshops.
Hoeveforreist.be

■ Pluktuin Innengaard

Een vredige plek vol bloemen, bijen en oeroude bomen op het prachtige domein van Kasteel Rooigem.
Innengaard.be

■ Pluktuin in Loppem

Pluk zelf je groenten, fruit, kruiden én bloemen op Landgoed Lisbona.
Landgoedlisbona.be